

Ђорђе Вукадиновић
УДК 342.4(497.11)“1990/2005”(049.3)

Како развезати уставни Гордијев чвор?

Политичка природа проблема

Захтеви за доношењем новог устава трају, како у стручној, тако и широј јавности, већ безмало пет година. У том периоду имали смо прилику да видимо како су се дословно све релевантне политичке опције које су имале удео у власти после петооктобарских промена првобитно заклињале како ће управо оне бити те које ће укинути „Милошевићев устав“, да би потом, партиципирајући у органима власти, готово сви од реда пропуштали да учине озбиљније потезе у овом правцу. Такође, имали смо добру прилику и да видимо како „принципијелна уставноправна становишта“ врло брзо еволуирају у складу са политичким интересима и тренутним односом снага, те како се ова дневнополитичка динамика рефлектује на верзије уставних предлога. Треба се само сетити како су се поједине странке у једном тренутку залагале за парламентарни, а потом за председнички систем, за уставноправни континуитет и дисконтинуитет, за и против уставотворне скупштине,¹ а све у складу са тренутним политичким проценама страначке и личне пробитачности. Све у свему, чак и најзадртији „правни формалисти“ и теоретичари државе и права могли су јошједном да се *in vivo* увере како је политика (па, нажалост, и она дневна политика) стварни стваралац и извор правних норми, од највиших до најнижих.

¹ По питању разлика нацрта Устава Демократске странке из 2003. године и каснијих предлога устава види: Лутовац 2004, као и Лутовац 2005. Уопште, о осциловању ставова сестринских демократских странака током уставне дебате, Радојевић 2005. На пример, још почетком деведесетих година, Војислав Коштуница, лидер Демократске странке Србије био је један је од аутора идеје о уставотворној скупштини. ДСС се на ту идеју вратила 2001-2002. године, да би се након парламентарних избора 2003. и доласка на власт дефинитивно определила за уставноправни континуитет. Такође, ДС је током 2001/2 била огорчени противник уставотворне скупштине и председничког система, а данас практично њихов једини заступник.

Истини за вољу, треба рећи како су за ово ескалирање српског «уставног проблема», поред поменутих, субјективних, постојали и објективни разлози. Дакле, није се радило (само) о неспособности наших политичких елита да се издигну изнад уско страначких калкулација и у доношењу новог устава препознају виши, општи интерес, нити је била у питању само лагодност парламентарних већина које су постепено откривале погодности које доноси владање по још увек владајућем уставу, па су због тога преко ноћи заборављале на ранија обећања. Постојали су и други, објективнији разлози - пре свега, чињеница да је постојећи крут позитивно правног оквира предвиђао врло захтевну процедуру уставне ревизије² и чинио је у стварности изузетно тешко спроводљивом. Тако би се, парадоксално, у времену свеопштег пропадања, Милошевићев устав, попут неке институционалне пирамиде, могао показати трајнијим не само од власти, него и од државе, друштвеног уређења и епохе у којој је донесен.

Осим тога, горући политички проблем опстанка и трансформације државне заједнице и њених надлежности, као и управо актуелизовано питање будућности Косова, које је Кумановским споразумом фактички дигнуто са унутрашњег на међународни ниво, и дан-данас представљају објективну сметњу и реално отежавајућу околност напорима за доношење новог устава. Ово се поготово тиче статуса Косова, без чијег решења нема ни трајног уставног регулисања територијалног уређења Србије. Не спадамо у утописте који су убеђени да би нови устав, са евентуалним прејудуцирањем статуса Косова на било који начин ојачао преговарачке позиције Србије,³ а поготово не да би њиме било кога у међународној заједници - поготово не косовске Албанце импресионирали својом високом демократичношћу,

² О промени устава, према члану 73. став 1. тачка 1. Устава Републике Србије, одлучује Народна скупштина, и то у две фазе. За предлог промене Устава потребна је двотрећинска парламентарна већина, као и позитивно референдумско изјашњавање више од 50% уписаних бирача у Србији, након чега Народна скупштина проглашава уставне измене.

³ Овакав став нпр. заступа у своме тексту Миша Ђурковић (Ђурковић, 2005).